

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 631.

CHICAGO, ILL., dne 16. oktobra (October 16), 1919.

LETO—VOL. XIV.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone, Lawndale 2407

SOCIALIZACIJA NA LUCERNSKI KONFERENCI.

Mednarodna socialistična konferenca v Lucernu, ki se v nekaterih krogih po krivici omalovažuje, se je med drugim bavila tudi z vprašanjem socializacije, in četudi niso bile razprave o tem predmetu popolnoma izčrpane, so vendar podale mnogo materiala vsem, ki se hočejo resno in temeljito baviti s tem problemom. Zaradi pravičnosti je treba vzeti v poštev težave, s katerimi se je morala boriti konferenca. Prva izmed vseh je razdejanost v delavskih vrstah, vsled česar je bila tudi lucernska konferenca kakor prej berlinska nepopolna. Tudi se ne sme utajiti, da je ves problem socializacije doslej teoretično vse premalo obdelan, in odbor, ki se je z njim bavil, je imel v mnogo, ozirih še ledino pred seboj. Vojna in ogromne izpjemembe, ki jih je povzročila, postavljajo vso družbo v situacijo, za katero ni bila zadostno pripravljena in nezmožnost za jasno orientacijo se ne opazuje le v delavskih vrstah, ampak povsod, tudi v takih krogih, na katere so se vladajoči razredi najbolj zanašali, videči v njih skoraj nezmotljive strokovnjake. Tekom vojne se ni manjkalo vsakovrstnih prerokovanj z ozirom na ekonomične posledice, a sedaj, ko je vojna končana, kaže dejanski položaj, da se je zmota vrstila za zmoto, in da so bile najlepše kalkulacije le prosta ugibanja, ki so se večinoma ponesrečila.

Socializacija ni načelo, porojeno šele danes. Ali vprašanje, kako naj se načelo oživi in prenese v prakso, je dobilo svoj pravi pomen šele sedaj, ko je postalo akutno, vsaj v tistih deželah, v katerih je industrija ali pa vsaj ta ali ona stroka industrije dozorila za socializacijo. In kjer je položaj tak, se mora socializacija vršiti v takih razmerah, kakršne so. Vsakdo lahko vidi, da niso te razmere povsod enake, in to je bilo lahko vedeti davno, preden je prišlo tako daleč, da je moglo socializiranje postati praktično akutno vprašanje. Vsi meročajni teoretiki socializma so to razumeli in zato so tudi vedno odklanjali odgovore na zapeljiva vprašanja, kako da se naredi to in preuredi ono in odpravi tretje, "kadar pride do tega". Dosledno so naglašali važnost razmer in potrebo prilagoditve. Zaradi tega bi bilo zaman iskati v teoriji navodil za podrobne procese, ki postanejo potrebni, kadar dozore razmere zanj. Sedaj, ko res dozorevajo, nastaja naloga, da se problemi tudi rešujejo — na tak način, kakor jih je mogoče rešiti.

Z ozirom na ta dejstva je moralo delo lucernske konference ostati nepopolno. Toda kdor presoja stvari z raznega stališča, najde v delu te konference

mnogo pripomočkov, ki olajšajo boljše razumevanje problema in potov za njega rešitev.

V debatah so bili zlasti podani nekateri važni, splošni razlogi za socializacijo in nekateri zanimivi pomisleki glede na tehniko izvršitve.

Naj navedemo tukaj nekatere glavne misli, izražene v debatah o socializaciji.

Za potrebo socializacije govore sledeča dejstva:

Od konca svetovne vojne se ni draginja življenjskih potrebščin znižala, temveč se je nasprotno še povečala. Po dolgi dobi preveč intenzivnega dela nastaja perioda nezaposlenosti. Delavstvo je prisiljeno zahtevati novo poviševanje mezd, podjetniki pa začenjajo odgovarjati na njihove zahteve z izpori. V nekaterih deželah prihaja do revolucionarnih stavk. Vsa ta znamenja pričajo, da so temelji starega gospodarskega reda močno omajani. Pod prvim vtiskom preobrata in iz strahu pred tlakom socialnega valovanja z vzhoda je bilo sicer vse zakonodajstvo po Evropi prisiljeno znižati delovni čas na znosno mero in uvesti resnejše ukrepe na zdravje in vzgojo otrok ter na varstvo mladostnih delavcev in žensk. Toda eksistenca delavstva vendar ni postala varnejša. Slej ko prej doleti delavca lahko brezposelnost in tudi nakupna vrednost denarja mu nikakor ni zagotovljena. To so prvi razlogi, zaradi katerih je treba izvesti boj za novo ekonomično ureditev dela.

Medtem ko izvirajo ti razlogi iz stališča delavca kot osebe, imamo za socializacijo drugo vrsto razlogov, izvirajočih iz dejstva, da se je povečala anarhija in nesmotrenost privatno kapitalistične produkcije. Doslej smo računali s tem, da izziva sedanji gospodarski sistem periodične krize, ki nastajajo po periodah visoke konjunkturi in povišanjih cen, ker požira višina produktivnih stroškov dobiček, in odpušča banke kredit, vsled česar so podjetja, pripravljena ob kredit, prisiljena odpustiti delavce in napovedovati bankrote. Ta pojav, ki je bil prej prehoden in mu je praviloma sledilo znižanje cen, grozi sedaj, da ostane kroničen. Če je bilo prej značilno za spore, da se je delavec našel v situaciji, da je bil prisiljen delati preveč, je sedaj nevarnost, da bo razredne boje označevala na eni strani podkonsumentija mas, na drugi strani pa monopolično gospodarstvo in avtokratično vodstvo podjetij. Kot delavcu je danes proletareu življenje vsled znižanja delovnega časa nekoliko olajšano. Nanj kot konsument pa pada breme razrednega tlaka z dvojno težo.

Tretja skupina razlogov, ki se morajo navesti za socializacijo, je v zvezi s svetovno draginjo. Treba se je zavedati, da je draginja res svetovna. Tako na primer ni v Švici, če se vzame kurs denarja v poštov, skoraj nobena reč cenejša, kakor v deželah, ki so bile od vojne najbolj prizadete in se splošno smatrajo za najdražje. Iz tega izhaja, da pomnoži sicer otvoritev meja za uvoz množino blaga, ne podla pa garancije za znižanje cen.

Le veliki, dalekosežni socialni ukrepi morejo povzročiti znižanje cen. Delavstvo mora voditi boj proti visokim cenam, kajti čim večja je draginja, tem manjša je v resnici vrednost delavčeve mezde. S prosto konkurenco se danes ne doseže znižanje cen. Prej je bilo blago dvójnega značaja: Eno je bilo podvrženo vplivu monopolističnih sil, ki so mogle svojevoljno diktirati cene. Ostala je pa vsaj druga vrsta blaga (čevlji, obleka), ki je bila podvržena prosti konkurenci, in ta je mogla vplivati na znižanje cen. Ta razlika je popolnoma izginila sedaj, ko primanjkuje zaloga. Surovine ali zaloge živeža dobe le tisti, ki ponudijo zanje najvišje cene. V mnogih deželah je bilo že racioniranje živeža odpravljeno, toda izkušnja je pokazala, da je bila nada na prosto konkurenco goljufiva. Pod vplivom bogatih konsumentov, ki so po uvedbi proste prodaje kupovali za vsako ceno, so cene nenaodoma poskočile v višino. Nadalje so danes prevozní in zavarovalni stroški v resnici monopolistično določani. Niti sedaj, ko je vojna končana, ne bo prosta konkurenca sposobna znižati cen.

Zaradi draginje je prihajalo že pred vojno do velikih ljudskih gibanj. Sedaj so pogoji za taka gibanja veliko številnejši in močnejši, kakor takrat. Če se začne razpravljati o davčnih, carinskih in podobnih ukrepih, ne bo z ničemer mogoče preprečiti izbruhov množic. Napetost mas bo neizogibno silila v socializacijo.

• • •

Treba je priznati, da je bilo v drugi Internacionali tudi kar se tiče tehnične izvršitve socializacije, marsikaj zanemarjeno. Praktično niso v njej zastopane stranke tudi sedaj izvedle še ničesar razun prvega zaleta, ki je bil v Angliji storjen v smeri k socializaciji rudnikov in ponekod po srednji Evropi z raznimi socializacijskimi zakonskimi načrti. Ali hujše je to, da ni niti teoretičnih priprav in da ni zahteva po socializaciji prestopila meja splošnega gesla. To stanje zahteva, da se stvar brez odlašanja popravi, in delo mora biti tem hitrejše in intenzivnejše, čim nujnejša je praktična potreba.

Za pozitiven uspeh konferenčnih posvetovanj se lahko smatra, da se je vsaj napravil poizkus sestaviiti, okoliščine, ki padajo pri tehničnem izvajanju socializacije na tehniko. Te okoliščine bi se nekako dale sestaviti v obliki osmih vprašanj. Na nobeno teh vprašanj ni podala konferenca konkretnega odgovora. Smatrala je že za uspeh, da jih je sploh izrekla, in z ozirom na dosedanje nepripravljenost se mora priznati, da je v tem mnogo resnice. Odgovori so pridržani mednarodnemu kongresu, ki je namen ravan za mesec februar. Že zaradi tega bi bilo po-

trebno, da bi se vse organizacije bavile s temi vprašanji. Vrh tega ima vsaka dežela praktične analoge v tem oziru, ki so v mnogih slučajih njena posebnost, in se bodo le tedaj uspešno rešile, če bo delavstvo temeljito pripravljeno zanje.

Na razpravah konference so bila za tehniko socializiranja sledeča vprašanja spoznana za važna:

1. Kateri faktorji določajo gibanje cen pri posameznih predmetih? Pri tem je zlasti preiskati proces ustvarjanja cen pri predmetih sledečega različnega značaja: a) Predmeti, ki so naravni monopoli, kot rudnine, petrolej, les. b) Predmeti, katerim dajejo manipulacije ponudbe monopolističen značaj, valorizacija kave, sladkorni karteli, bombaž. c) Predmeti, pri katerih je prosta konkurenca deloma ali popolnoma odpadla, tudi po razpustu kartelov, vsled silne koncentracije kapitala v gotovih industrijskih panogah (prevažanje blaga, elektrarne). d) Kadar je preiskan proces ustvarjanja cen pri teh predmetih, bi bilo treba dognati, pri katerih predmetih določa izključno konkurenca cene. Pri tem bi bilo potrebno prešteti te predmete, dognati stroške njih produkcij in njih uvedbe v promet v glavnih središčih njih svetovne produkcije in njih svetovne oddaje s posebnim obzirom na režijske izdatke, povzročene od davkov in socialnega zavarovanja.

2. Za polaganje temelja za tehnično izvedbo socializacije je treba vedeti, kako vpliva na cene in mezde zadružno in javno gospodarstvo v primeri s privatnimi podjetji. Dognati je treba izkušnje tam, kjer sta se oba sistema menjala ali pa obstajata drug poleg drugega. V kakšni meri je sledila povišanju mezd v eni stroki prodaja blaga v drugih industrijskih strokah? Ali povzroča povišanje mezd tudi povišanje cen takih predmetov, ki se norejo večalimaj smatrati za luksus, na primer tobaka, in kakšen vpliv imajo na povišanje produkcije in na porabo živil? Mednarodna ugotovitev teh okoliščin bi bila važna, da bi se mogli odbiti ugovori, češ da bi socializacija povzročila še večje povišanje cen.

3. V koliki meri so se obnesli ukrepi glede na reguliranje cen med vojno in v kakšni obliki bi se mogli taki tekom vojne uvedeni ukrepi ohraniti nadalje?

4. V koliki meri se je dvignila splošna višina cen in padla nakupna moč mezd vsled brezmejnega izdajanja papirnatega denarja? Na kakšni podlagi je mogoče z mednarodno uravnavo denarnega sistema in kredita ustvariti plačilno sredstvo s popolno vrednostjo?

5. V kakšnem obsegu so pred vojno premije in koncesije podpirale privatno industrijo z namenom, da bi mogla doseči nižje cene na zunanjih trgih in višje cene na domačih? Kakšna sredstava se priporočajo, da bi se v bodoče onemogočilo tako prodajanje izpod cene na svetovnem trgu in pri oddajanju javnih del?

6. Katera sredstva odškodnine so se v raznih deželah porabila pri prevzemanju privatnih monopolov v javno upravo? Pri preiskavi teh metod je treba tudi dognati višino in obliko davkov, ki so potrebni za obrestovanje posojil. Nadalje je treba dognati, v

kakšnem obsegu se pomnožuje pri podržavljenju številu pripadnikov razreda, ki žive od rente.

7. V kolikem obsegu so delavci deležni uvrste socialno političnih industrijalnih panog? Kakšno vrhovno nadzorstvo vrše centralne institucije, kakšen vpliv imajo strokovne organizacije? Kakšen položaj je določen elementu strokovnjakov, mojstrom in prednjim delavcem v primeri s podjetji, katerih privatni kapitalistični značaj je ostal neomejen? Kakšne razlike se kažejo med privatnimi in socializiranimi podjetji glede na uspešnost in razporedbo izučenih in neizučenih delavcev, v rezultatih takozvanega znanstvenega vodstva podjetij in sistema akordnih mezd? V kakšni meri je v socializiranih podjetjih zastopan trgovsko strokovni element, nadalje delavci kot konsumenti in naposled javni interesi? V kolikem obsegu se pri tem lahko porabijo izkušnje, pridobljene v združništvu?

8. Kakšni izobraževalni ukrepi so potrebni, da se vzgoje za produkcijo in distribucijo v socializiranih podjetjih kolikor mogoče najsposobnejši ravnatelji in da se zbudi v širokih vrstah tehnično in narodnogospodarsko znanje, zmisel za samovladanje, sposobnost iniciative, vpoštovanje skupnih interesov, veselje za umetnost, literaturo in vedo?

Na posvetovanjih odbora se je polagala največja važnost na sistematično študiranje teh vprašanj in izrečeno je bilo mnenje, da bi bilo nadvse priporočljivo, da bi delavstvo vsake dežele ustanovilo za te namene poseben strokoven list. Slovenski delavci v Ameriki si tega luksusa pač ne morejo privoščiti, vendar pa moramo tudi mi posvetiti tem vprašanjem kolikor mogoče pozornosti, če hočemo biti aktiven del, ne pa le pasiven privesek delavskega gibanja.

Jeklarska korporacija in ljudstvo Zedinjenih držav.

Stavka jeklarskega delavstva v Zedinjenih Državah je povzročila, da se posvečuje v splošnem tej industriji in zlasti organizaciji, znani pod imenom "U. S. Steel Corporation" več pozornosti, kakor navadno. Stavko preiskuje tudi senat, kateremu bi bilo želeto, da bi razširil svojo preiskavo nekoliko dalje in uvažil, kaj pomeni obstanek take monopolistične družbe, kakršna je jeklarski trust, za vso deželo in za njeno ljudstvo. Še bolj pa bi bilo želeto, da bi se delavsko ljudstvo poglobilo v to vprašanje, si napravilo pravo sliko in iz svojega spoznanja izvajalo o pravem času prave posledice.

Od sedanjega senata je pač težko pričakovati, da bi storil kake korake, ki bi vedli do temeljitega ozdravljenja situacije. Največja zapreka je v osnovnih nazorih njegove pretežne večine, brez obzira na to, ali je demokratična ali republičanska. Ti nazori so meščansko konservativni, omejeni s plotom vere v neizpremenljivost obstoječe družabne oblike, in iz njih izvira strah pred vsako načelno izpremembo. Kdor ima ta strah v srečju, je nesposoben, da bi si napravil jasno sliko novega, ki naj bi bilo boljše od se-

danjega. Ohranitev tega, kar je, se mu zdi edina varnost pred kaosom in anarhijo, ki bi po njegovem mnenju morala neizogibno slediti odstranitvi obstoječega. Vidi sicer, da je v obstoječem nekaj napačnega in to bi rad popravil, ne upa se pa porabiti temeljite zdravilske metode, in vsled tega je vse njegovo delo mediciniranje, ki nima naposled drugega uspeha, kakor da vse telo še bolj oslabi.

Jeklarska stavka je več, kakor boj delavstva za nekoliko koncesij glede na njegove delovne pogoje. Velika zadeva je z ozirom na izredno veliko število prizadetega delavstva in tudi zato, ker se vsak čas lahko razširi po drugih strokah industrije. Ali važnejša je kot simptom, ki kaže družabno bolezen. To je tisto dejstvo, pred katerim zatiska senat oči, ki pa bi ga moralo delavstvo spoznati in vpoštovati, da bi nele našlo, ampak tudi prav porabilo pravo zdravilo.

Jeklarska korporacija je ogromen plod kapitalističnega razvoja, pred katerim bi obstrmel človek, če si ne bi poklical v spomin zakonov tega razvoja, ki vodijo do takih rezultatov z neizogibno nujnostjo. Jeklarski trust je država zase in mnogo je na svetu držav, ki bi ostale daleč v senci, če bi hotele primerjati svojo moč z močjo omenjene korporacije.

Kapital jeklarskega trusta znaša sedaj 1,451 milijonov dolarjev. Po poročilu lanskega leta ima 334 plavžev, 38 Bessemerjevih konverterjev, 313 parnikov, 61,999 vagonov, 1421 lokomotiv, 3721 milj železnice in eno milijardo ton železne rude. Njegovo skupno imetje se danes ceni na 2,572 milijonov dolarjev.

United States Steel Corporation je bila organizirana pred 17 leti. V prvem letu je znašal njen kapital 1,383 milijonov. Tekom 17 let se je njena vrednost povišala za eno polno milijardo. To priča pač o veliki podjetnosti, o izrednih trgovskih sposobnostih, recimo o industrijalni ženijalnosti, priča pa tudi o drugih rečeh, o katerih bi morali misliti vsi, ki so poklicani, da skrbijo za bodočnost dežele in njenega ljudstva. Na čelu korporacije stoječi Gary je lahko velik um, ali tako velik vendar ni, da bi bil mogel sam ustvariti to ogromno silo in jo držati v pravem tiru. Prva milijarda ne bi bila v 17 letih porodila druge brez živih milijonov, ki so vlagali delo svojih rok in glav ogromno podjetje, v katerem pa niso smeli postati nikdar nič drugega, kakor kolesca, dvigala, vijaki, deli ogromnega stroja, gnanega od drugih.

Tej korporaciji pa so postale tributalne Zedinjene Države z vsem svojim ljudstvom. Direktno ali indirektno potrebuje vsak človek jekla. Ni si moči prav zamisliti katastrofe, ki bi zadela svet, če bi se znanje procesov, potrebnih za produkcijo jekla, nenadoma izgubilo ali če bi iz kakršnega koli razloga ta produkcija nenadoma prenehala. Vsa industrija, vse stavbinstvo, ves promet bi bil ogrožen in nastala bi kriza, ki bi lahko imela hujše posledice, kot jih je povzročila vojna.

In to snov, ki je tako važna, da bi naše čase po pravici lahko imenovali dobo jekla, ima pod svojo takorekoč absolutno kontrolo privatna korporacija, ki raste in raste, okupira in anektira večja in večja

področja in napravlja iz sebe nevarnejšo avtokracijo, kot je bila kajzerjeva ali carjeva.

Sedemnajst let razvoja kaže jasno, kam drži pot, če ne pride do osnovne izpremembe. V prvih letih se je zdelo, kakor da je ustanovitev trusta velika matematična zmota. Na akcije jeklarske korporacije se je v letih 1901 in 1902 izplačevala dividendá, ne pa v letih 1904 in 1905. Po Scott Nearingovih podatkih je znašalo imetje leta 1902 1,584 milijonov, kapitalizacija pa v istem letu 1,420 milijonov. Takrat se je govorilo, da je imetje znatno preenjeno. Te govorice so se tako trdovratno vzdrževale, da so leta 1903 akcije korporacije padle na 10, leta 1904 pa na 8 in tri osminke. Ali stavbeniki industrijalne države, ki so jo imeli v svoji skrbi, so bili dobri opazovalci. Kjer je bilo treba, so bili previdni, kjer je kazalo, so bili agresivni, in sčasoma so profitirali več, kot je znašal vodeni kapital in blazne finance v prvih letih.

Proces pomnoževanja kapitala je bil počasen. Leto za letom so se jemali milijoni od dobička in porabili za rekonstrukcijo in razširjanje delavnice. V prvih letih svojega obstanka je izdajala korporacija letno okrog 50 milijonov za popravke in izgubo vrednosti. Leta 1906 je ta svota preskočila sto milijonov. Leta 1918 je dosegla 137 milijonov. Neporabljeni del teh zneskov je naglo rasel. Leta 1908 je znašal 54 milijonov, leta 1918 pa 91 milijonov. To se pravi, da je bančna vloga korporacije dosegla skoraj 200 milijonov, ki so bili namenjeni za popravke in vzdrževanje delavnice. Navadni popravki so se izvršili, delavnice so se vzdržavale, kljub temu je ostalo še 200 milijonov. V tem času je korporacija vložila ogromne svote v nove konstrukcije — jemala je denar iz dobičkov in gradila z njim nove stavbe. Leta 1918 je porabila za nove konstrukcije 130 milijonov. Tekom vseh sedemnajstih let je bilo v te namene porabljenih 801,000,000 dolarjev.

Prebitek korporacije kaže enako prosperiteto. Do leta 1907 je znašal najmanjše 100 milijonov. Leta 1918 je znašal skupni prebitek 467 milijonov dolarjev.

Doba razvoja korporacije je krajša od dobe njene obstanka, zakaj prva leta so bila, kakor smo videli, bolj kritična, kakor razvojna. Njena podlaga je bila taka; da so se njene akcije prodajale takorekoč za nič. In vendar se more danes, ne da bi bila zahtevala od akcionarjev ali izven svojega kroga stoječih ljudi kakšno finančno pomoč, pobahati z milijardnim premoženjem.

Potreba jekla raste. Rekonstrukcija v Evropi izza vojnega uničevanja odpira bajeslovne horizonte. Amerika se pripravlja na stavbo velike mornarice, ki se nima graditi iz lesa. Svetovna industrija meri z očmi malo dotaknjene kontinente in otoke za ustanovitev novih podjetij. Jeklo! Ves svet potrebuje jekla, potrebujejo ga toliko, kolikor še nikdar ne. Kakšnji dobički so spravljani v tej bodočnosti in kako se more kapital pomnoževati v geometrični progresiji! Koliko časa bo treba, da se pripoji dvema milijardama tretja in četrta in peta!

Zedinjene države same potrebujejo jekla, potrebuje ga njena industrija, potrebujejo ga njene železnice, njena mesta, njeno stavbinstvo, njena agrikultura — potrebuje ga na ta ali oni način vse njeno ljudstvo. In vse postaja bolj in bolj odvisno od ene same korporacije, ki monopolizira to prepotrebno snov, in ta odvisnost postaja večja in večja, kakor raste moč korporacije.

Trust se bojuje za absolutno gospodstvo nad "svojimi" delavci. Ne gre mu danes toliko za vprašanje plač, kolikor za to, da zlomi moč organizacije, ki je glavna zaščita delavstva. Na njegovi zastavi je zapisano staro kapitalistično geslo: Gospodar hoče biti v svoji hiši. Absolutno hoče vladati. Kakor smejo v avtokratični državi podaniki izražati želje, jih smejo izrekati tudi delavci jeklarske korporacije. V tem so obsežene vse njih pravice; kar bi bilo več, velja za upor.

Ali kakor kaže danes zobe delavcem, jih pokaže jutri konsumentom, ne glede na to, kdo da so. Kadar nanese prilika, jih pokaže tudi Zedinjenim Državam, njih narodu, njih vladi, ki ni za korporacijo nič drugega, kakor kupec, to se pravi objekt črpanja dobička.

Stara teza je bila, da je vlada najvišja avtoriteta v državi. Fakta kažejo, da ni tako, ali vsaj ne več tako. Z vlado, ki naj bo zastopnica vsega naroda, prihaja ta narod v neznosno odvisnost od peščice velekapitalistov, ki mu lahko zamaše vire življenja. Ako ne spozna senat te nevarnosti, bi jo moralo spoznati ljudstvo in poskrbeti, da se je ubrani. Seveda se to ne more storiti z nobenim obupnim dejanjem. Ali kongres v Washingtonu ima svojo določeno dobo, po kateri dobi ljudstvo zopet besedo, in njegova naloga je, da najde take zastopnike, ki bodo v resnici pripravljeni varovati njegove interese pred vsemi drugimi, tudi pred monopolističnimi interesi jeklarskega trusta in njemu enakih korporacij, zavedajoči se, da je blagor naroda prva naloga resnično demokratične države.

Bil bi čas, da bi se zlasti delavsko ljudstvo zavedlo in opustilo neplodne mistične in utopične spekulacije, pa začelo zbirati svoje moči za to nalogo, da ne bo zopet nepripravljen, kadar pride dan volitev in odločitve. Polje bi bilo ugodno, kakor menda še nikdar ne v tej deželi, kajti spoznanje, da je postal sedanji industrijalni sistem neznosen, se je razširilo v krogih, ki še pred kratkim sploh niso hoteli misliti. Druginja, grozeče krize, kričeče razlike zaslužkov izzivajo in pospešujejo nezadovoljnost na vseh koncih in krajih, in ta nezadovoljnost lahko postane mogočen političen faktor, če se pomaga ljudstvu, da jasno spozna njene prave razloge in pota za odpomoč. Ugibanje o čudežnih sredstvih, s katerimi bi se čez noč, brez zavednega sodelovanja ljudstva, preosnoval svet, in razglašanje novih, mističnih evangelijev ne vodi do cilja in ne rodi nič drugega, kakor zmedo, katere se nihče tako ne veseli, kakor tisti, ki se po pravici boje za svojo absolutistično oblast in vedo, da se moči ljudstva nikjer tako ne izgube, kakor v kaosu.

Zunanja trgovina Zedinjenih držav.

Zunanja trgovina Zedinjenih držav tekom zadnjega fiskalnega leta, ki se je končalo s 30. junijem, je bila mnogo večja, kakor v kateremkoli pretečenem letu. Ves promet je znašal čez deset milijard. Od tega odpada znatno več kakor dve tretjini na izvoz, ki je znašal 7,074 milijonov dolarjev, medtem ko je dosegla cena uvoza 3,096 milijonov. Izvoz je torej presegel uvoz za 3,978 milijonov dolarjev.

Kakšnega značaja je naš izvoz, se lahko presodi po glavnih desetih skupinah plodov, blaga in izdelkov, ki predstavljajo več kakor dve tretjini, namreč skoraj 77 odstotkov vsega ameriškega izvoza.

1. Mesni in mlečni produkti 1,167,851,000 dolarjev. Tretjina te svote odpada na slanino, katere je bilo eksportirane 1,240,000 funt. v vrednosti \$378,729,000. Anglija, Francija, Belgija in Italija so bili glavni odjemalci. Suhih krah in pleč je bilo izvoženih 6,678 milijonov funtov v vrednosti \$204,668,000, največ v Anglijo in Francijo; masti 7,256 milijonov funtov za \$210,418,000; kondenziranega mleka 7,287 milijonov funtov za \$299,971,000.

2. Izvoz jekla in železa ter železnih in jeklenih produktov je znašal \$1,064,974,000. Med tem je bilo strojev za \$346,010,000, in sicer ena tretjina tega gonilni stroji. Črne pločevine za \$116,167,000, žice in žičnega blaga za \$57,781,000; jeklenih železniških tirov za \$37,640,000.

3. Žito in moka: Skupna vrednost \$954,780,000. V tej skupini predstavlja več kakor dve tretjini pšenica in pšenična moka. Pšenice je bilo eksportirane 1786 bušljev, vrednih \$424,543,000, pšenične moke pa 24,190,092 sodov, po 196 funtov sod, v skupni ceni \$268,063,000. Izvoz ovsa je znašal 79,500,000, rži 53,700,000, ječmena 27,700,000, koruze 26,700,000 dolarjev.

4. Surovega bombaža 2,733,700,000 funtov v vrednosti \$863,161,000. Posamezne dežele so nakupile ameriškega bombaža: Anglija 1,239,500,000 funtov, Japonsko 404,600,000, Francija 382,800,000, Italija 261,100,000, Kanada 101,500,000. V dežele nekdanje avstro-ogrske monarhije, večinoma na češko, je bilo izpeljanih 27,692,987 funtov v vrednosti \$8,414,177 največ tekom meseca maja in junija.

5. Olja za \$406,019,000. Od tega je bilo rafiniranega mineralnega olja za \$334,708,000, bombažnega olja pa za \$36,821,000.

6. Bombažne tkanine, blaga in izdelkov za 232,681,000.

7. Tobaka in tobačnih izdelkov za \$275,201,000.

8. Vozov za \$198,192,000; med tem je osebnih in tovornih avtomobilov za \$116,267,000 in za \$30,257,000 železniških vozov.

9. Kože in kožnih izdelkov za 182,909,000. Same kože je bilo eksportirane za \$126,471,000.

10. Eksplozivnih snovi za \$122,721,000. Največji del odpade na smodnik, ki je bil eksportiran, še preden je bilo sklenjeno premirje.

Veliko raznovrstnejši od izvoza je naš uvoz, in v njega pregledu najdemo le malo večjih postavk.

Le osem skupin ima ceno, ki presega sto milijonov dolarjev. To so:

Sladkor \$309,403,000. Prišlo ga je 5,836,000 funtov — s Kube 5,488,700,000, s Filipinskih otokov pa 211,000,000 funtov.

Svile 34,321,030 funtov v vrednosti \$202,643,000. Večina svile je prišla z Japonskega in Kitajskega; le malo je bilo iz Francije in Italije.

Volne 422 milijonov funtov za \$224,410,000, iz južne Amerike, Avstralije in južne Afrike.

Kavčuka za \$161,837,000, poglavitno iz britske Indije.

Surove kože 448,000,000 funtov za \$149,289,000, največ iz Argentine, Urugvaja in Kanade.

Olja za \$144,680,000. Večinoma je bilo olje iz kokosovih orehov, fižola, buč in južno ameriških lešnikov.

Kave 1,046,000,000 funtov za \$143,090,000. Iz same Brazilije je prišlo 571,900,000 funtov, in centralne Amerike 158,300,000, iz Columbijе 121,400,000, iz Venezuele 85,000,000 funtov.

Tekstilne tkanine za \$103,872,000. Skoraj polovica te svote odpada na sisal, ki se dobiva iz mehiške agave in se rabi največ za vrvi. Iz Mehike ga je bilo uvoženega 153,455 ton za \$51,622,000. Manilske konoplje je prišlo 67,844 ton za \$25,331,000; lanu le 8,659 ton v vrednosti \$7,716,000, večinoma iz Kanade, Anglije in Rusije.

Kar se tiče posameznih dežel, je letni obrat v trgovini s šestimi deželami presegal pol milijarde dolarjev. Na Veliko Britanijo odpade 2,304,500, na Kanado 1,282,700, na Italijo 517,700,000 dolarjev. S Kube je bilo importiranega več blaga kakor tja eksportiranega, medtem ko so vse druge dežele od nas več kupile, kot so nam prodale. Iz dežel nekdanje habsburške monarhije je bilo importiranega le za \$308,700 blaga, eksportiranega pa živeža in bombaža za \$19,441,603. Iz vseh evropskih dežel skupaj je bilo vpeljanega blaga za \$372,954,000, kar predstavlja komaj 12 odstotkov vsega našega importa; kupile so pa te dežele od Amerike za \$4,634,817,000 živeža in blaga, kar pomeni 65 odstotkov vsega našega eksporta.

To kričeče nesorazmerje med izvozom in uvozom kaže, kako strašno je vojna osiromašila Evropo. Še ostreje se pokaže to nesorazmerje, če vzamemo v poštev, da je pred vojno odpadalo na Evropo po 50 odstotkov vsega ameriškega importa, sedaj pa le 12 odstotkov. V zadnjih petih letih je bilo iz Evrope vpeljano za \$17,662,200,000. Ta ogromni deficit v evropski trgovini z Ameriko, ki znaša v teh petih letih čez petnajst milijard, je bil le deloma nadomeščen s pošiljatkami zlata iz Evrope, s prodajo ameriških bondev in akcijskih, ki so imele lastnike v Evropi, s plačili za transport po evropskih ladjah in z zavarovalnino, s stroški Američanov v Evropi, in z denarjem, ki ga pošiljajo naseljeniki svojim v Evropi; večji del predstavlja vendar zadolžnice Evrope. Danes je Evropa vsa zadolžena Ameriki, in zadolži se ji še bolj, ker ni upanja, da se spametuje. Prisiljena je kupovati v Ameriki, a kmalu ne bo imela česa prodajati — ni čuda, da pada cena angleške

ga, francoskega, italijanskega in drugega evropskega denarja napram ameriškemu dolarju.

Evropa mora kupovati v Ameriki, ker ima sto milijonov več prebivalcev, kot jih more preživati s svojim živežem. Kupovati mora, nima pa s čem plačevati. Zdi se, kakor da je le en izhod iz te situacije: Amerika mora Evropi priskrbeti denarja. In ker ji ni mogoče posojati delovnega kapitala, katerega je tukaj treba, temveč le prihranjen kapital, izhaja iz tega, da bodo morali Američani še dolgo varčevati, da bodo mogli posojati Evropejcem prihranjeni denar, to se pravi, ne le kupovati evropske zadolžnice, ampak vlagati ameriški denar v evropskih industrijskih, trgovinskih in transportnih podjetjih. Evropecem to pač ne ugaja, ker izgleda kakor obvladovanje Evrope na gosodarskem polju, toda kupčija ne pozna prijateljstva. Američani so najbrže pripravljeni pomagati Evropejcem, toda za dobre obresti, in povrh hočejo imeti varščine za svoja posojila. Hudo je to za Evropo, kateri je bila nekdanj Amerika sama zadolžena, toda take so posledice svetovne vojne in Evropa bo morala dolgo delati ne le za sebe, temveč tudi za svoje upnike. Če se noče ljudstvo pri tem popolnoma izčrpati, mu more pomagati le dosledna, četudi previdna socializacija, da bo moglo za odplačila porabiti, kar bi mu sicer domači izkoriščevalci poržili.

S konvencije American Freedom Lige.

Konvencija American Freedom Lige, ki se je vršila koncem meseca septembra v Chicagi, je sprejela več važnih zaključkov, med katerimi so sledeči:

Liga, sestojeca iz raznih strokovnih, političnih, kulturnih in prosvetnih organizacij, ostane premanentna organizacija. Njen delokrog in naloga bo gledati, da se razveljavijo vojni zakoni o špionaži, da se osvobode politični in industrijski jetniki in odpravijo vsi taki zakoni, ki omejujejo svobodo tiska, govora in shajanja. Bojevala se bo z vsemi legalnimi in izdatnimi sredstvi. V to svrhu bo izdajala periodične informacije ter jih razpošiljala priglasenim organizacijam in vsemu javnemu tisku. Za vzdrževanje urada bo razpisala od časa do časa za svoje organizacije gotove prispevke. Za izvrševanje takojšnjega dela je izvolila izvrševalni odbor desetih članov, ki žive v bližini Chicage. V izvrševalni odbor za prvo leto so izvoljeni J. M. Barnes, J. T. Neary, S. Stedman, R. M. Buck, Mary O'Reilly, G. T. Fraenkel, E. H. Thomas, Lennetta M. Cooper, R. H. Howe, H. Austin Simmons in E. R. Riehman.

V resoluciji, ki jo je sprejela konvencija, imenujejo delegatje Ligo narodov Ligo imperialističnih vlad. V drugi resoluciji se zahteva takojšen odpoklic ameriških čet iz Sibirijske. Dalje je sprejela konvencija resolucije, v katerih protestira proti intervenciji v Mehiki, je za samoodločevanje malih narodov v Evropi, Indiji in Egiptu; dalje je naslovlila na predsednika Zedinjenih držav in kongres po-

slanico, v kateri zahteva takojšno osvoboditev političnih jetnikov, kakor tudi, da se vrne deželi svoboda tiska, govora in shajanja.

Načelna izjava, ki jo je konvencija soglasno sprejela, se glasi:

V Zedinjenih Državah ni več demokracije. Pravice svobodnih ljudi so bile odvzete ljudstvu druga za drugo, tako da je danes vlada republike le še po imenu.

Pod pretvezo vojne potrebe so bili deželi vsiljeni vojaški nabori. Junkerji v vojnem oddelku, nesposobni ljudje v kongresu in naši pravi vladarji na Wall Streetu, imajo sedaj namen, da se sistem vojaške registracije obdrži kot stalna institucija za vitalni del novega in popolnega "amerikanizma", ki ga propagirajo nasprotniki delavstva in prostituirano časopisje, katero kontrolirajo.

Pravica svobode govora in izražanja mnenja manjšin je bila odpravljena. Pod vodstvom generalnega pravdnika, ki je ponosen na svojo vpeljavo brezsrčnosti v službi železne pete napram nasprotnikom privatnega lastništva industrij, in poštnega glavarja, katerega nazori o ljudski svobodi so taki, kakršne so imeli sužnjedrži, je bila vpeljana vlada strahovanja in terorizma.

Pravica svobode tiska in časopisja je bila odstranjena in pošta drugega razreda je služila poštnemu oddelku kot orodje za udušitev glasov v časopisju, kritikovanje predsednika Zedinjenih Držav in njegove uprave. Poleg tega so padale na liste, ki so se drznili kritizirati vlado in velepodjetja, ovire vrh ovir. Med temi ovirami je bilo vmešavanje v prihajajočo in odhajajočo pošto, klicanje in vlačenje uradnikov in urednikov pred poštne cenzorje, ki so pregledovali naročnike in se sploh vtikali v podjetje. V zadevi tujezemskih listov so poštne oblasti prizadale gmotno škodo, ker so morali predlagati cenzorju prevode. Sedaj se pripravlja celo korak, da bodo morali nekateri tujezemski listi izhajati v angleškem jeziku, ali pa nikakor ne. To pomeni njih onemogočenje.

Pravica do svobode vesti ali veroizpovedanja, ki je bila glavni vir gibanja prvih naseljencev v kolonijah, in je bila torej pred postankom te vlade — je bila vržena potom gospodov, ki rožljajo s sabljo in vodijo vojne priprave in udeleževanje v vojni, na stran.

Pod določbami novih alians, sklenjenimi potom naše vlade z drugimi imperialističnimi državami, je bila pravica zatočišča za ubežnike drugih dežel (ena najsvetejših ameriških doktrin) iztrebljena iz ameriških tal. Na željo Velike Britanije, so bili ubežniki iz Indije držani v ječah in na ukaz deportirani v Indijo, kjer jih bodo angleški oficirji usmrtili. Veliko število tujezemcev, ki so prišli v Zedinjene države iz raznih dežel, je bilo deportiranih, ker so bili aktivni v organiziranju delavcev v unije, ker so se udeleževali štrajkov ali politične aktivnosti proti nadaljnjemu gospodstvu naše vlade potom privatnih lastnikov industrije. In še več, v teku vojne smo doznali, da vlada v naši armadi vojno izjemno sodišče, ki je

ostanek pradavne dobe, bolj prusko, kakor nekdanje prusko samo.

Vse te razmere niso prenehale, ko je prenehala vojna. Zlobni in neameriški zakon proti špionažu, o katerega ustavnosti se najvišje sodišče še do danes ni imelo poguma izjaviti, je še vedno v moči, češ, da vojna še ni končana. Nov, še predrznejši zakon, namenjen za špionažo v mirnem času, se pripravlja in je v odseku kongresa.

V raznih državah so bili sprejeti razni zakoni, takozvani zakoni zoper sindikaliste, ki dajejo političnim oblastem moč hišne preiskave in zaplembe, kakor tudi ustvarjanje posebne policije. Vsi ti zakoni so namerjeni proti aktivnosti skupin ali posameznikov, ki nasprotujejo izkoriščanju potom privatnih lastnikov industrije, naj vodijo njih akcije delavske unije, politične organizacije, časopisje, prižnice ali platforme.

V Pennsylvaniji so državne oblasti poklicale v življenje neki zakon iz leta 1794, ki prepoveduje organizatorjem American Federation of Labor obdržati seje, da govore in navaajo delavce v jeklarski industriji v organizacijo. To, če nič drugega, pokaže jasno, da sedanje stanje teroriziranja v Zedinjenih državah ni naperjeno proti radikalcem ali revolucionarjem, izvzemši kot prvi korak k temu. Kakor hitro je ustanovljeno ozadje ljudskega nja, je vlada, služeča zahtevam Wall Streeta, takoj pripravljena pomagati, da razprši gibanje delavstva in vsake druge sile, ki se postavljajo med privatne podjetnike industrij in naraščujoče profite, ki iztegajo po njih svoje prste.

Kot posledica teh protiustavnih in neameriških zakonov in prakse je na stotine državljanov v zveznih in državnih ječah, obdolženi prestopkov, ki bi jih naši praočetje v tej deželi nikdar ne smatrali za prestopke. Za te politične, industrijske, verske in militaristične "prestopke" so dobili v nekaterih slučajih toliko kakor petdeset let ječe. A ne samo to; z jetniki se je postopalo v ječah tako nečloveško, da so mnogi umrli, drugi so pa izgubili pamet. Niti eden od teh nima velikega premoženja ali moči. Vsi so delavci, ali taki, ki so se odločili deliti svoje življenje z boji delavstva.

Če se temu stanju dovoli, da se v Zedinjenih državah nadaljuje, ne bo nihče drug varen, kakor industrijalni izkoriščevalci.

Tako dolgo, dokler je v ječi Tom. Mooney, ne more biti noben delavski organizator varen v izvajanju svoje pravice mirne agitacije, da naj se delavci pridružijo unijam.

Tako dolgo, dokler je v ječi E. V. Debs, ne more biti nobena oseba varna v izvrševanju svoje pravice izražati kritiko o akcijah ali možeh, ki so na krmilu vlade ali industrije.

Tako dolgo, dokler odrekajo potlačujoči zakoni svobodo govora, svobodo tiska in svobodo sestajanja v Zedinjenih državah; tako dolgo, dokler je jeklarskim baronom dovoljeno prepovedovati delavcem mirno shajanje za organiziranje v unije, tako dolgo, dokler obstaja nevarnost za namero konskripcije za

vojno službo; tako dolgo, dokler je v veljavi naš pruski izjemni sodni dvor — tako dolgo bo demokracija v Zedinjenih državah mrtva, in naša vlada bo republika le po imenu.

Zaradi tega sklepa Ameriška konvencija za svobodo, s svojimi 300 delegati, pooblaščenimi in poverjenimi, da zastopajo organizacije, ki štejejo nad 1,500,000 članov, zborujoča v Chicagu od 25. do 28. septembra 1919, z namenom, da najde pota in sredstva za zopetno vzpostavitev in vzdrževanje ameriške politične in državljanske svobode — svobode govora, tiska in shajanja, in za takojšnjo osvoboditev vseh oseb, ki so bile preganjane ali zaprte radi političnih nazorov, industrijske aktivnosti ali verskih nazorov, stavlja joča si v nalogo, da izvede najširšo propagando, da zdrami delavsko gibanje in tiste politične stranke, ki niso pod vplivom privatnih interesov, za ohranitev človeške svobode, kakor tudi drugih skupin in posameznikov, da vedo v koliki meri je bila ameriška svoboda uničena, in tako velike važnosti je to delo za vsako svobodoljubno osebo.

Apeliramo in spodbujamo vse elemente, ki ljubijo svobodo, da gredo takoj na delo in se tako organizirajo, da bo njih uspeh za dosego zahtevanih državljskih pravic izdaten. Posebno priporočamo vsem delegatom, ki zastopajo delavske organizacije, da delajo na to, da vzbude v delavcih solidarnost za skupno akcijo vsega delavstva, in na ta način zasigurajo boju za svobodo uspehe.

Dalje spodbuja American Freedom konvencija k tej organizaciji spadajoče skupine, naj store vse, kar je mogoče, da pomagajo finančno in moralno z izdatno podporo temu boju za osvoboditev in organizacijo in jo tako uvrste, da bo druga konvencija, ki se vrši drugo leto, zastopana še v večjem številu, kakor je bila prva. To naj bo obenem svarilo vsem, tistim, ki uvrščujejo svojo tiranijo in svojo moč ter odlašajo s svobodo."

* —č.

Program Komunistične stranke.

(Konec.)

Politična akcija, to je parlament in politična demokracija — pravi program — bo vporabljen le v prilog organiziranja delavskega razreda proti kapitalizmu v državi. Parlamentarni zastopniki bodo razkrivali potlačujoči razredni značaj kapitalistične države in bodo izkoriščali postavljene zbornice za tolačenje in povdarjanje razrednega boja, kakor obenem, kako služi parlamentarizem in njegova demokracija kot sredstvo izkoriščanja delavskega razreda. To seveda ni za socialiste nič novega, kajti kako služi sedanji politični aparat kapitalistični državi, so socialistični zastopniki v parlamentih vedno razlagali. Ampak komunistična stranka ne misli le na to kritiko; njc je treba tako razumeti, da bo nastopala v parlamentu proti vsaki delavski reformi in zagovarjala le revolucijo; to je vse ali nič. Tudi to ni nova taktika. S. L. P. jo ima v svojem programu že 40 let. To je tudi vzrok, da je dobila pri vo-

litvah največ do 30.000 glasov. Zakaj pa naj ljudje glasujejo za njene kandidate, če ne marajo prevzeti nobenega pozitivnega dela, ako so izvoljeni v postavodaje? Take revolucionarne teorije je svoječasno razvijal John Most. Toda prehod iz kapitalistične družbe v socialistično ne temelji na sami negativni kritiki, pa naj se izreka v parlamentih, ali izven njih. Komunizem ni predhodnik, ampak naslednik socializma, odnosno socialistične industrijalne države.

Sedanja socialistična organizacija obstaja vsled delovanja določb, vtelesenih v kapitalistični ustavi države in naroda, in le na ta način je zavarovana in nedotakljiva proti napadom od strani kapitalistične države; zato mora ostati organizirana za politično akcijo v celoti in do konca:

1. da preskrbi legalno in ustavno obrambo med provizorično socialistično družbo in reakcionarnimi silami kapitalističnega razreda;

2. da pripravi stališče, na katero naj bo postavljena stavba socialistične družbe v sedanjosti;

3. kot absolutno potrebna za vspostavljanje provizorične socialistične uprave, ločene in različne, če je potrebno, od glavne uprave za prevzetje in kontrole produkcije in distribucije ob času razpusta kapitalističnega sistema.

Za pridobitev in prevzetje kontrole največje narodne moči mora socialistična stranka nositi v svojem okrilju svojo lastno ustavo, predtem ko obdrži v sebi vse tiste oblike, ki jo naslede. Njena ustava mora biti jama in pripravljena, da izvede njene določbe, kakor o produkciji, distribuciji, financah, teritorialnih oddelkih, pravnih zadevah, kontroli posesti in uprave. Vse to mora biti uvedeno v naprej v dejanski praksi, tako da se razpusti kapitalistični sistem, ko to zahteva narodni elektorat, brez velike gospodarske krize.

Pripravljalna ali provizorična organizacija socialistične družbe mora biti v svojem jedru na vsak način popolnejša od kapitalistične, bodisi v upravi ali fizični sili. Dovolj močna mora biti za zavarovanje delavcev in njih razmer že pod kapitalizmom, kakor tudi dovolj močna za izvedbo svoje organizacije. Pripravljena mora biti, da koristi družabni politični in gospodarski strukturi kapitalistične družbe skupaj z njeno olajšavo in funkcijo za uvedbo praktičnega temelja in industrijalne socialistične države. Vsebovati mora vse pogoje in tvorbe idealnega socializma.

Socialistična stranka na krmilu more porabiti za eventualno socializacijo eno od sledečih treh metod:

A. Da se socialistični sistem vzpostavi in izvede potem izvolitve zastopnikov v politične urade, po številu zadostno jakih teles, ki bodo potem stopnjevanje povečevanih svojih vladnih funkcij končno vključili obratovanje vseh industrij ter oskrbovali ljudstvo z živim, obleko, pristrešjem, poukom in telesno kretnjo.

B. Da se socialistični sistem uvede potem oblike narodnih industrijalnih unij mezdnih delavcev v vseh industrijah, organiziranih, da prevzamejo in

drže vsled enostavne premoči števila stroje za produkcijo in distribucijo. Vsaka tako organizirana industrija, upravlja in poseduje svojo lastno industrijo. Tako organizirane industrije bodo obsegale unije, ki producirajo; unije, ki razvažajo, in unije vseh ostalih aktivnosti v industrijalni družbi. Politična organizacija ali program politične akcije, s tem v zvezi, je včasih predpostavljen in ima svoj izvor v moči dotičnih unij.

C. Socialistični sistem bo vzpostavljen in izveden potem metod A in B, všteti organizacijo vsega ljudstva v gotove družabne in gospodarske oddelke, potrebne za garancijo in nadaljevanje kolektivne lastnine strojev za produkcijo, vpostavljenje v času kapitalistične družbe, in pod njeno površino, ako potrebno, z gotovo socialistično provizorično upravo, povolnoma opremljeno z zakoni, sprejetimi potem socialističnih volilcev, v soglasju z načeli iniciative in referendumu, skupaj s fizično silo državljanov in vojaštva, da zagotove svoj obstoj.

To so v glavnih potezah teoretični načrti programa in metode, ki se jih mislijo socialisti poslužiti pri prehodu iz kapitalistične v socialistično družbo. Pri tem pride naravno v poštev izbiranje metod. To izbiranje pa diktirata čas in potrebe. Na podlagi gori označenih načelnih osnov za reorganiziranje vladnega sistema temelji naravno tudi bodoča ustava socialistične industrijalne države, ki se sprejme, čim se socialistična večina izreče za uvedbo nove ustave, ki je že pripravljena v načrtu.

Teorija za vzpostavljanje socializma potem stopnjevanih in povečanih funkcij vlade z vključenjem operacij v industrijah vključuje vpoštevanje, katerim mora stranka polagati resno uvaževanje. To vpoštevanje izhaja iz dejstva, da je človeška družba organizem, ki ima en smoter — to je samoohranjanje, potem katere eksistira in se giblje ne samo radi sebe, ampak za nadaljevanje poznejših organizmov, nje naslednikov, in da je v tem vključen zakon, ki ima tendenco držati se tega, kar je. Stopnjevanje ima nalogo uglediti pot prehoda iz kapitalistične družbe v socialistično, in s tem ohraniti človeštvo pred veliko bedo in trpljenjem, ki bi lahko sicer nastalo, ne samo v prehodni dobi, ampak za delj časa po tej dobi.

Kolikor nam je znano, je ameriška socialistična stranka vedno naglašala, naj si delavci postavijo nasproti kapitalistični politični in ekonomski sili svoje ekonomske in politične organizacije. S temi organizacijami se delavci lahko upirajo kapitalističnemu razredu in končno razbijejo spono meznega suženstva ter se pripravijo za bodoči družabni red, ki naj nadomesti kapitalizem. Vsled tega je klicala mezne delavce, male farmerje in vse koristne delavce, naj se organizirajo za gospodarsko in politično akcijo. Pri tem se je zavezavala, da bo vselej in pri vsaki priliki podpirala delavce na polju, v tovarnah in rudnikih v njih pravičnem boju. Obenem pa se je stranka pravilno držala, ko je izjavila, da nima pravice ne želje, vmešavati se v kontroverze, ki nastajajo od časa do časa v delavskih unijah z ozirom na

vprašanje o obliki organizacije, ki jih prinašajo s seboj moderna tehnična sredstva proizvodnje, napram katerim si delavstvo umerja tudi svoje bojne taktike. Uvidevajoča vse to je prepuščala te zadeve delavstvu samemu, da jih reši, kakor zahtevajo čas in potrebe, po svoji lastni iniciativi. Po razmerah, kakor vlada glede gospodarskih organizacij delavcev v Ameriki, ko je na površju več vrst unij, se politična stranka delavcev ne more postaviti na stališče diktatorstva, pa diktirati delavcem v tovarni, kakšne naj bodo njih bojne metode. Socialisti, ki so v teh unijah, bodo poskrbeli, da se uporabljajo najboljše. Iz teh razlogov, smatramo, so načrti komunistične stranke ne le glede prehoda iz kapitalistične v socialistično, odnosno komunistično družbo, ampak glede diktature napram delavstvu v tovarnah, zgrešeni. —č.

FRAN ALBRECHT:

V mrtvih nočeh.

(Konec.)

— Izgubljenec, človek brez volje, brez vsake energije, pač ni vreden, da živi, ker je neraben za življenje — torej —, tako se je označil in strah mu je zagomazal po kosteh, ko je pomislil na ta neizgovorjeni, tako primitivni, a vendar tako brezobzirno logični sklep. — In še bolj se je vdal popivanju. Kadar pa je skušal spati, mu je po omoteni izmučeni glavi in srcu zašumelo nebroj težkih, pregrenkih očitanih, ki so ga zbadala in kljuvala kakor strupeni kačji pik. Oglašali so se skriti podzavestni glasovi, ki jih je on tako sovražil kot samega sebe, a jih nikakor ni mogel udušiti. S kletvami in vzdihmi skrajno nezadovoljnega človeka se je tedaj premetaval po postelji ter siloma zatiskal oči pred strašnimi vizijami, ki so se kopičile pred njegovo dušo, samo da bi mogel spati, slednjič spati! Ni mu bilo dano: v glavi je šumelo, v srcu je kljuvalo. Vstajal je, hodil po kabinetu gorindol, dolingor, sedal k pisalni mizi, jemal knjige v roke... a zopet: v glavi je šumelo, v srcu je kljuvalo.

— Kam bi se del, moj Bog, kam bi se del?

Odgovora pa ni bilo od nikjer.

Ko je posijalo jutro, je hodil na ulico z bledim prepalim obrazom, s svetlimi, udrtimi očmi, z njim pa je hodil — kot veren drug, neviden vsem: njegov zli duh.

To je bilo življenje Ivana Štefule, ki je čakal, "da se bo vse odločilo". "Vse" je bilo tisto, kar je s tragičnimi zanosom imenoval: živeti ali poginiti...

— Spomladi! si je zatrjeval, mora se odločiti, ko tako težko pričakujem pomladi, kakor še nikoli v svojem življenju! In — ali živim naprej — o drugačno bo pač tisto življenje! — ali pa poginem — Aut-aut — vseeno! Odločilo pa se bo! —

Krog polnoči se je tisti večer povrnil Ivan Štfula domov. Nažgal si je svetilko in gledal okrog sebe z začudenim in zmedenim pogledom, kakor ljudje, ki zaidejo po pomotiv tuje stanovanje.

— Bogami, tako sem spet tam kot prej... se je pogovarjal s samim seboj in jezik se mu je zapletal v nerazložno besedičenje. — Tako se mi je zdelo, da... Pa saj je to moje domače ognjišče... moja ječa, moja temnica!

Zasmejal se je naglas, nato pa se zamislil.

— Čemu neki kolovratim tako vse noči naokoli, kakor da bi iskal samega sebe? Saj sem vendar to doma... Oj, prokleto! je nenadoma vzkričnil in planil s stola, kamor se je bil vsedel, — spet se pričinja stara komedija... Kljuje, kljuje... prav kakor Prometeju nekoč!... Ah, fej, kaka veličastna, poetična primera! Saj tam so bili vendar orli — veliki črni orli in so kljuvali po drobovju in so s kremplji grebli po vročem živem mesu... Mene pa koljejo smeti — da, to so moji kragulji! Prometej, ki je ugrabil ogenj iz nebes, je bil junak, tiran, jaz pa — tápic, tápic...

Pričel se je s pestjo bít ob prsi in je kričal kakor obseden: Proč, hudič! Proč, smeti! Ne dražite me, ne rvajte!... Ali vas še nisem ugonobil? Saj sem se napil!

Stopal je trdo po izbi in je srdito gestikuliral z rokami. Ko se je nekoliko spokojil, je stopil k oknu. Tam je še vedno pršelo, drobno in tiho ter v črno noč zamolklo prepevalo svoje enakomerne, zategnjene melodije kakor monotono, trudno umiranje...

— Študirati je pač treba. Izpite imam, dolžnosti... in v delu je edini blagoslov, edina sladkost, pravi, se je resno in urno okrenil od okna in sedel k pisalni mizi. — Samo ne vdajati se tem obupnim mislim! — Odprl je knjigo in čital. Oči pa so se mu solzile neprestano in se zapirale same ob sebi in misli so blodile bogve kam vstran. Prečital je stavek in ga hkrati pozabil.

— Ne gre, nič več ne gre. Snoči ni šlo, danes ne gre in jutri ne pojde in pojutranjem in nikoli več! O Bog, saj ne zmorem ničesar več! Ves sem se izgubil, velik greh sem napravil nad samim seboj!

Zastrmel se je od knjige vstran in pred njegovim očesom se je razprostrla v neskončnost segajoča siva peščena plan. Nobenega človeka ni tam, nobene živali, nobene rastline, le on sam sredi smrtne puščeve ves gol s svojim slabotnim telesom, ves ubog, izgubljen in zavržen. — Tedaj se mu je streslo vse telo, oči so se mu izbuljile od nenadne silne groze, s trepetajočo desnico si je otrl mrzlo čelo. Ko se je zavedel, se je naslonil na mizo in razjokal bi se bil do solza od te brezmejne zapuščenosti, ki jo je občutil v svojem srcu.

Vzel je kozarec vode in ga izpil na dušek. Nato pa se je z energičnim sunkom dvignil s stola in stopil z močnim korakom.

— Ne, še je čas! Kaj zato, če ne zmorem več, da, kaj zato, če ne zmorem niti toliko kot drugi — kaj zato? Nič mi ni treba obupavati! Z delom in vztrajnostjo se doseže vse, to ni gola fraza! Živeti se pravi živeti in delati se pravi delati! Kaj nadčlovek, kaj titan, kaj Prometej! Svet ne obstoji samo iz njih in zaradi njih! Jaz ne bom grabil ognja z nebes, jaz ne... ko je vse skupaj laž! Fantazije za nezrele osemnajstletne fante! S fantomi slepijo našo do-

mišljavost in skušajo laskati našemu samoljubju, pa zastrupljajo nas lahkoverne ljudi z nedolžnimi dušami in sanjarskimi mehkiimi srei... Misli sem postal izbranec, nekaj imenitnega, posebnega — kar koli si boji velikega sploh, o seveda, pa sem se zapil, izgubil, vrgel proč... To je vse, kar sem dosegel! In celo življenje bi mi kmalu ugrabili ti brezdušni, brezvestni ljudje — življenje enega človeka... A še je čas, še je čas!

In z izrazom slabotnega človeka, ki je srdit nad samim seboj, se je oziral naokrog, kje bi se mu ponudila prilika, da bi tudi dejansko pokazal in utešil svoj srd. Ne da bi dolgo pomišljal, je skočil na posteljo in strgal s stene sliko Venerino, ki ga je nekoč stala mnogo denarja. Pričel jo je trgati s hitrimi, nervoznimi rokami v drobne kosce.

— Pa zakaj bi visela ta reč v moji sobi in pričala jasno o mojem slabem, skvarjenem okusu! Je šepetal s stisnjenimi ustnicami in metal hlastno kosce kartona krog sebe. — Naj se uniči vse to! To je za pohotne starce in zvodenele estete: jaz pa stojim na razpotju življenja in imam resnejše opravke, da se poslovim od samega sebe.

Predno je legel v posteljo, je dvignil iz malega predalčka pisalne mize droben, že nekoliko osivel zvezek in ga ogledoval kakor z nevoščljivimi in zlobnimi očmi.

— Samo nocoj še, si je rekel, nocoj poslednji krat! Jutri bom zažgal to svojo preteklost in potem se poslovim od teh reči in tistih časov, ki so me uklenili nase s tisočnimi sponami samoljubja...

“Tisti časi” so pomenjali zanj življenje, ki je ležalo že daleč za njim, življenje tako bogato in plodno, tako samozavestno in polno vere vase, kakor je bilo v resnici ubogo in bedno, onemoglo in polno dvomov to njegovo sedanje življenje. To so bili tisti časi, ko je imel Ivan Štefula že veliko in sijajno mnenje o sebi, polno silnega upanja, da se nekoč visoko povzpne preko vseh teh poprečnih ljudi naokrog — “teh filistrov in drhali” — kakor je krstil v svoji brezmejni mladostni nevednosti svoje poštene soljudi... Zdelo se mu je tedaj, da čuti v sebi mogočno, silno zvanje, ki ga bo napravilo umetnika-stvarnika po milosti božji; da bo razvil svojo osebnost, ki se bo kakor vihra in orkan razlila preko dežel. Zato je pisal verze in tudi slikal je. Z muziko se je pečal in za politiko se je zanimal. Zato je nosil kot viden znak svojega duševnega plemstva dolge lase in črno, umetno zavozljano kravato; zato je zrl mračno v svet in se smehljal bolešno in skeptično.

To so bili “tisti časi”, od kojih se je nameraval posloviti Ivan Štefula, ko je ležeč v postelji listal po drobnem zvezku, po svojem najdražjem, na kojega vsebino je zidal toliko svojih nad ter je sedaj s popačenim, nalašč potvorjenim glasom, kakor sebi samemu v zasmeh, polslišno recitiral svoje lastne stihe:

Kod hodiš zdaj, mladenka ti,
z lasmi opalnimi,
z očmi udano-tožnimi,
sentimentalnimi...

Obmolknil je, kakor bi odrezal.

— Kaj, to da sem se drznil napisati jaz — to! je skočil kvišku in se popraševal glasno. — In na trhle, ničvredne verze sem zidal svojo zlato bodočnost, gradil svoje upe, stavil svoje impertinentno pričakovanje — v tem sem iskal talenta... hahaha, kolika zmeta! In vse na njem je izbruhnilo v dolg, krčevit smeh. V visokem loku je zamahnil z zvezkom, s svojim najdražjim, da se je raztrgal in so mali, tenko popisani lističi sfrfotali kakor male, bele, zapuščene ptičke po zraku, plapolali nekaj časa in se lovili, nazadnje pa popadali vsekrižem naokrog...

— Adijo! Adijo! se je poslavljal od njih Ivan Štefula. — Adijo, mladost — poezija!... “Kod hodiš zdaj, mladenka ti?”... Iznova se je pričel smejati s svojim naglim, krčevitim smehom, metal se je na posteljo in se zopet vzpenjal ter neprestano ponavljal te svoje štiri verze In sredi najšumnejšega smeha mu je nenadoma jelo polzeti iz oči dvoje velikih in težkih solza. —

Ivan Štefula si je zagrnil glavo z odejo in v smehu in ihtenju zaspal. Spal je še vedno, ko je že davno skozi okno pozdravljalo solnce — tisto veličastno pomladno solnce, ki ga je tako silno pričakoval. Ležal je napol razodet, s priprtimi ustnicami, ki so vztrepetavale od časa do časa kakor v pridruženem ječanju; zganile so se roke, v starikavih gubah mladega čela je dremala skrb...

Tako spijo — težko in nemirno — mladi ljudje v tistih prestrašenih časih, ko kluje in gloje, ruje in zastruplja, stvarja in ruši v njih dušah najtrpkejša bolečina spoznanja.

UTRINKI.

Francoski ministrski predsednik Clemenceau je baje nekaterim poslancem povedal, da namerava po volitvah zapustiti kabinet. Mnogo ljudi bo to obžalovalo in po raznih listih bomo čitali, kako veliko škodo pretrpi Francija, če izvrši Clemenceau svoj namen. Bilo bi krivično tajiti, da je imel Clemenceau svoje zasluge, ali bilo bi tudi neresnično trditi, da je nenadomestiv in da bi njegov odhod sploh pomenil izgubo. Stari “tiger” je bil mož na mestu, ko je bil njegov čas, toda kar je nekdaj bilo napredno, je sčasoma postalo konservativno in celo nazadnjaško. Clemenceau je pa prezrl, da so šla tudi leta sveta naprej in da zahteva današnja doba kaj drugega kakor predvčerajšnja. To se je najbolje pokazalo na mirovni konferenci, kjer je Clemenceau presojal vsako situacijo s stališča svojih nekdanjih idealov, že davno zastarelih in preživelih, vsled tega nele nekoristnih, ampak za sedanjost in prihodnost naravnost škodljivih... Prav Clemenceau s svojo nesposobnostjo, da bi se vživel v značaj nove dobe, je izredno mnogo zakrivil, da so mirovne pogodbe sestavljene po starokopitnih receptih, v nasprotju s potrebami sedanjega življenja, polne nedoslednosti, ohranjujoče nešteta stara nasprotja in polagajoče kali novim konfliktom. Nič ne bo na-

pačnega, če postavijo Clemenceaujev spomenik v parlament, kar pa se moza samega tiče, ne bo prav nič škode, da odide v zasluženi pokoj, in če bi bil storil to takoj, ko je prišlo do premirja, bi bil izkazal človeštvu večjo uslugo, kakor z vsem svojim trudom na pariški konferenci.

Pariški listi pišejo, da bodo prihodnje parlamentarne volitve prve izza katastrofe leta 1870, pri katerih se ne bodo vsiljevali monarhisti. Imperialisti so baje iz politike popolnoma izginili, rojalisti so pa opustili zahtevo, da postane vojvoda orleanski francoski kralj. Beseda "imperialisti" se seveda tukaj ne rabi v navadnem modernem pomenu, temveč nadomestuje pristaše cesarstva, bonapartiste. Ako je res tako, kakor pišejo v Parizu, je to vsekakor napredek in v resnici bi bil zadnji čas, da se Francija iznebi monarhističnih sitnosti. Iz tega se pa vendar ne sme izvajati, da se blešči na Francoskem sama čista demokracija. Morda ne bi imel Boulanger danes več sreče, toda namesto nekdanjega enega dvora je nastalo na Francoskem mnogo novih in plutokracija se je tako razvila, da je demokraciji sedaj v marsikaterem oziru bolj nevarna, kakor ji je bil nekdanj rojalizem. In s temi novimi magnati ne bo imelo ljudstvo nič manj hudih bojov, kakor jih je imelo nekdanj s kralji in cesarji in njihovimi oprodami. Francoska visoka financa je postala svetovna sila in goji svoj imperializem, kakor ga je gojil Napoleon I., četudi z drugimi metodami in z drugimi sredstvi. In na to se ne sme pozabiti, kadar se govori o demokraciji, ki potrebuje tudi na Francoskem drugačnih in močnejših temeljev, kot jih je ustvarilo veliko bankarstvo.

Iz Berlina poročajo, da je nemška vlada od izbruha revolucije izplačala štiri in pol milijard mark podpore brezposelnim. Ta ogromna svota kaže jasno, kako silno se je morala mora nezaposlenosti razširiti po vsej deželi, kajti tudi Ebertova vlada gotovo ne razmetava denarja iz samega dobrega srea, ampak daje podpore le tistim, ki res ne morejo dobiti dela. In tudi v nemški republiki je zaslužek še vedno boljši od podpore, tako da delavci menda ne ostajajo iz same lenobe brez dela. Tega vlada tudi ne bi trpela, ker je povišanje produkcije sedaj naravnost življensko vprašanje za Nemčijo. Iz tega se je lahko marsikaj resnega naučiti. Klic po revoluciji je heroičen. Ali dejstva kažejo, da je tudi revolucija dvorezen nož, ki ne rani le vladajočih, ampak pogostoma tudi revolucionarje same, v tem slučaju delavce. Prehod iz kapitalizma v socializem ni tako enostaven, kakor si ga zamišljajo nekateri dobri ljudje, ki so pa slabi muzikanti. Potreben je ta prehod in priti mora, toda da se uspešno izvede, mora biti temeljito pripravljen, tako da ne prinese največje škode prav tistim, ki naj bi imeli od njega največ koristi. Socializem ni stvar strasti, ampak predvsem stvar razuma, kar se ne more pregostoma naglašati, tudi če ne zveni to nekaterim ljudem dovolj radikalno.

Prvega novembra grozi stavka v okrajih mehkega premoga po državah Ohio, Indiana, Illinois, in po zapadni Pennsylvaniji. Pogajanja, ki so se doslej vodila med rudarji in lastniki jam, so se razbila. Premogarska organizacija zahteva po poročilih, ki so prišla v javnost, 60 odstotkov zvišanja mezde, šesturen delavnik, petdneven teden in poldrugo plačo za delo čez čas. Lastniki jam pravijo, da ne morejo izpolniti teh zahtev, premogarji pa ne marajo predložiti novih predlogov. Lastniki se postavljajo na stališče, da je sedanja mezdna lestvica veljavna in da se zakonito ne more razveljaviti. To trditev je podpiral tudi bivši zvezni premogovni upravitelj dr. Haary A. Garfield, ki pravi, da je bila začetkom leta 1918 v Washingtonu sklenjena pogodba, veljavna do 31. marca 1920. Lastniki so podali sledečo izjavo: 1. Da so zahteve nenavadnon pretirane. 2. Da je sedanja mezdna lestvica pravična in veljavna do 1. aprila 1920, ali pa do razglasitve miru. 3. Da je bilo po posredovanju vlade občinstvo tretja stran pri sklepanju pogodbe in da nimajo lastniki pravice brez te tretje stranke odobriti samovoljno izpremembo obstoječe pogodbe, kakor tudi da nimajo pravice skleniti novo pogodbo, ki bi podvojila ceno premoga in znižala produkcijo.

Dopisnik pariške "La Liberté" poroča s francosko-italijanske fronte v Annemasse, da se je razvil boj med albanskimi domačini in italijanskim okupacijskim vojaštvom v Albaniji. To se pravi, da se tudi Albanci upirajo, kar ni nič presenetljivega, kajti Albanci niso še nikdar marali tujega gospodstva. Tudi turška vlada v Albaniji je obstajala vedno le po imenu in je bila mogoča le zato, ker se ni takorekoč nič zmenila za to, kar se je godilo v Albaniji in zlasti ker ni pobirala davkov. In še kljub temu je imela vsak čas opraviti s kakšno arbanaško vstajo. Take izkušnje je imel tudi "mbret" princ Wied, in Italijani se res ne smejo čuditi, da ne delajo Arbanaši z njimi izjeme. Sicer pa bi bilo itak bolje, če bi Italija skrbela za svoje domače razmere, ki potrebujejo dovolj brige, pa bi prepustila Balkan tistim, ki žive tam.

Po časopisih se zopet napoveduje padeč boljše-viške vlade v Rusiji, to pot z določenim datumom, namreč po 7. novembru, to je po obletnici boljše-viške revolucije. V zvezi s tem preročanstvom so vesti, da se pripravlja boljše-viška vlada na izpraznitve Moskve in da kliče vse prebivalstvo pod orožje. Nerodno je, da čita človek skoraj v isti vrsti poročilo o nekem govoru vojnega komisarja Trockega, ki je baje dejal, da je vsako upanje na zmago boljše-viškov zaman. Ni baš treba soglašati z boljše-viški, ali zato jih ni treba imeti za največjo idiote, kar bi brez dvoma bili, če bi bili sami prepričani o nemogočnosti zmage, pa bi vendar klicali vse ljudstvo pod svoje zastave. Da se zadosti pohlepu po senzacijah, je res treba precej lagati, ali profesionalni lažnivci naj bi se vsaj toliko potrudili, da bi bilo v njihovih lažeh nekoliko logike. Saj bi tudi to šlo, če ne bi bili tako šmentano prvršni.

V Washingtonu zboruje posebna vrsta mirovne konference, ki jo je bil sklical predsednik Wilson, dokler je bil še zdrav in ki ima namen končati jeklarsko stavko. Mnogo so si obljubovali od te konference optimistični ljudje, ali dosedanji rezultati opravičujejo vse prej, kakor take lepe upe. Saj ni bilo malo, toda iz vse moke ni doslej videti niti sledi kakšnega kruha. Pa je tudi težko razumeti, kako naj bi se na tak način dosegel sporazum, dokler je očitno, da so podjetniki pripravljeni na odločitev s silo. To sledi že iz pogojev, ki so jih podali in ki se tičejo pač abstraktnih načel o razmerju med delavci in podjetniki v splošnem, nikakor pa ne vprašanj, zaradi katerih se vodi stavka.

Washingtonska komisija, ki je ustanovljena za posredovanje v velikem jeklarskem štrajku, je sestavljena iz zastopnikov podjetnikov, delavcev in občinstva. To bi bilo dobro načelo. V jaju je le ena dlaka: Nihče ne ve prav, katero občinstvo zastopajo zastopniki občinstva. Občinstvo namreč nikdar ni imelo prilike, da bi jih bilo izvolilo ali pa vsaj povedalo, ali jih res smatra za svoje zastopnike ali ne, temveč imenoval jih je predsednik sam. In v tem je pač razlika, zakaj niti najmodrejši predsednik ne more v takem slučaju poznati mišljenja občinstva tako, da bi mogel prav voliti v njegovem imenu. Ta skupina bo vsekakor tista, katere ne bo nikdar hotela priznati tista stranka, ki bo na konferenci v manjšini.

Glavni odsek industrijalne konference v Washingtonu predlaga ustanovitev odborov za študiranje sledečih vprašanj: Brezposelnost, zavarovanje za slučaj brezposelnosti, priseljevanje, delovna doba, ženske in otroci v industriji, produkcija, industrijalni pouk.

Nihče ne more ugovarjati, da so vse to važna vprašanja in da bi jih bilo treba zelo natančno poznati. Žal, da prihaja nameravano študiranje tako pozno, kajti najvišje zakonodajstvo dežele bi moralo biti o takih rečeh že davno na jasnem. Vse te reči niso drugod po svetu zavite v pajčolan take skrivnosti kakor tukaj, in če bi se bili očetje domovine nekoliko prej pobrigali zanje, bi že davno vedeli, da obstoji o njih ogromna literatura in da je tudi cela vrsta naprav uvedena v prakso po raznih deželah. Medtem ko začenjajo v Washingtonu šele študirati ta vprašanja, se delajo drugod že koraki, ki povedo vso industrijalno oorganizacijo v povsem nove tire. Amerika je bila včasih ponosna na svojo naprednost, ali zdi se, da se je ta ponos znatno skrčil.

V Allentownu, mestu v Pennsylvaniji, se godi nekaj nezasišlanega. Ondotna občina si je nabavila lastno farmo, okrog 400 akrov veliko, in jo obdeluje v lastni režiiji. O stvari poročajo:

“To je edino mesto v Pennsylvaniji in morda na vsem ameriškem kontinentu, ki ima svojo lastno farmo. Na njej je bilo pridelanih toliko živil, da so prišle cele tone na mestni trg in da se z njimi uspe-

šno premaguje profitarstvo. Mestna farma je močno orožje proti brezvestnemu izkoriščanju, toda le eno izmed tistih sredstev je, s katerimi misli mesto voditi boj proti draginji v svojih mejah. Med gospodinjami se je organizirala konsumna liga, ki neumorno razkriva izkoriščevalce, jih brezobzirno izroča javnosti, odvaja od njih kupee in priporoča na njih mestu poštene trgovce. Poleg tega je mesto nakupilo cele vagone slanine in gnjati, kar se bo ljudstvu prodajalo z majhnim dobičkom. Mestne gasilne in mestni trg bodo središča za distribucijo.

M. Wheeler, ki ima nadzorstvo nad farmo, pravi: “Mestna farma nima le naloge pridelati svežo zelenjavo, ampak je toliko pridelati, in tekom tolike letne dobe, da jo bo mesto lahko prodajalo ljudstvu s skromnim dobičkom in tako kljubovalo oduštvu groserjev in farmerjev. Posrečilo se nam je znižati cene in groserji spoznavajo, da ne morejo več zahtevati toliko, kolikor bi želeli. Mesto poplavi vsako jutro trg s svežo zelenjavo in jo prodaja od hiše do hiše, pri čemer izbira vedno tiste okraje, kjer so profitarji najdrznejši.”

Wheeler namerava prihodnje leto začeti z rejo prešičev in goveje živine in organizirati prodajo naravnost z ljudstvom...

Koliko sveta se bo sedaj podrlo? Kajti to, kar delajo v Allentownu, diši naravnost po socializmu. Seveda nismo tako naivni, da bi smatrali pennsylvansko mesto že kar za socialistično in tudi ne mislimo, da se s tem odpravi draginja, ki ne obsega le farmerskih produktov, ampak še marsikaj drugega, in tudi nima vrokov le pri groserjih, ampak marsikje drugje. Toda precej pomoči je gotovo v metodi, katere se poslužujejo v Allentownu, in sredstvo, ki ga rabijo, je socialistično, pa naj se tega zavedajo ali ne. In če bi vsako mesto v Zedinjenih državah sledilo temu zgledu, bi se znižal velik del draginje, obenem bi se pa tudi praktično pokazalo, da ni socializem tako strašen, kakor ga slikajo ljudje, ki ga poznajo le iz krvavih bajk.

Vredno bi bilo vedeti, kaj da se v resnici godi v baltičskih deželah. Poročil pač ne primanjkuje, toda kdor bi mogel iz vseh konfuzij in nasprotij izbrati dejstva, bi moral imeti proročanski dar. Nemški general von der Goltz, par ruskih polkovnikov, obramba Letov, boj proti boljševikom, osvajitev baltičskih dežel za bivšega kajzerja — vse to se meša in komaj je spoznati, kdo je v vsej tej zmedi pravzaprav prijatelj in kdo sovražnik. Nedvomno je le to, da se snujejo in kujejo velike intrige reakcionarnega značaja, pri katerih pa skrivajo intriganti svoje prste kakor gađ noge. Najskrivnostnejša pri vsem tem je pa vloga pariške konference, o kateri se le ne more natančno povedati, ali je res tako brezmočna, da se lahko iz nje norčuje, kdorkoli se hoče, od Rumunov na Ogrskem do gosopda Friedricha, od D'Annunzija na Reki do Goltza v Rigi, ali pa se vse te burke strinjajo z njenimi lastnimi nameni. Da pa ni njena avtoriteta danes vredna piškavega oreha, je tako resnično, kakor da se suče zemlja okrog solnea.

ADVERTISEMENT

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1908.Inkorporirana 22. aprila
1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.

1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj. ANDREJ VIDRICH, R. F. D. box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: JOSIP PETERNEL, Box 95, Willock, Pa.

1. nadzornik: NIKOLAJ POVŠE, 1128 Fabyan St., City View, N. S. Pittsburgh, Pa.

2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 72, East Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANK TEROPČIČ, R. 1, Banonza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potem Poštnih, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslavljajo: Blaž Novak, Title Trust and Guarantee Co. in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

Burdine, Pa. — Društvo Rožna Dolina, št. 125, SDPZ. je na svoji seji razpravljalo o raznih točkah zapisnika in temeljne pogodbe, sprejete na seji združevalnih odborov v Clevelandu. Mi se s sprejeto pogodbo popolnoma strinjamo in upamo, da se združenje čim prej uresniči, ker smo prepričani, da nam bo v tem slučaju zagotovljen napredek skupne organizacije.

Ako pride do združenja, po našem mnenju ne bo v naselbinah toliko slov. podpornih društev, kakor jih je sedaj. Članstvo se bo morda boljanimalo za seje; sedaj mnogi člani spadajo k dvema ali celo štirim društvom, in posledica je, da ne more prihajati k vsem sejam, kajti razume se, da ne morejo po-

Nemški častniki so baje še vedno navdušeni za bivšega kajzerja in imajo organizacijo, ki hoče aktivno poseči v politične zadeve, odstraniti sedanjo vlado, in jo nadomestiti z bolj konservativno, bolj močno in manj eksperimentativno. Z eno besedo — z reakcionarno. Ni mogoče, da bi se človek navduševal za sedanjo vlado v Nemčiji, katere "eksperimenti" so več kakor pohlevni in ki se je morda res sama podala v odvisnost od militaristične gospode, ali prežeti se vendar ne more, da je njen položaj resnično težaven in da je naposled tudi njo laže kritizirati, kakor pa storiti mnogo boljšega. Nevarnost, ki postaja bolj in bolj očitna, pa ni v tem, da pride kaj radikalnejšega na njeno mesto, ampak da jo izpodrine večja reakcija. Da je tega sama v veliki meri kriva, je ena reč. Druga je pa ta, da je zmaga reakcionarnega militarizma v Nemčiji bolj mogoča in da bi bila bolj nevarna, kakor v marsikateri drugi deželi, najbrže celo bolj kakor na Ruskem, kjer se resnično reakcionaren režim skoraj gotovo ne bi mogel tako dolgo vzdržati, kakor na Nemškem. Od Spartakovcev ne more priti rešitev za Nemčijo, ki potrebuje v sedanjem položaju veliko več prevdarka, kakor fanatizma. Toda nadvse je obžalovati, da ne pridejo neodvisni socialisti bolj do veljave, kajti kakor imajo na eni strani nedvomno večje praktične talente med seboj, kakor Ebertoveci, bi bili na drugi strani proti militaristom odločnejši in vsled tega tudi uspešnejši kakor na primer Noske, ki je sam postal orodje vojaške gospode in se ne bo menda nikdar mogel rešiti duhov, ki jih je priklical.

Moon Run, Pa. — Kot tajnik kluba št. 175 JSZ. sem prisiljen apelirati na vse člane kluba, naj se enkrat sestanejo na seji. Ni namreč moja dolžnost pobirati asesment po hišah, mesto da pridejo člani sami na sejo in poravnajo svoje prispevke tam. Prosim torej vse člane kluba, naj pridejo, ako jih je volja, dne 26. oktobra t. l. ob 10. uri predpoldne na sejo, da rešimo stvari, ki so na dnevnem redu. Ako na ta dan ne pride vsaj pet članov, to je kvorum, bom prisiljen poslati knjige tajništvu J. S. Z. in proglasil bom klub razpuščenim. Svota, ki se nahaja v blagajni, to je \$14.20 pošljem pa Proletarcu v podporo. Vse druge klubove stvari odpošljem, kakor rečeno na gl. urad J. S. Z. Odračunil bom samo stroške za pošiljatev.

Da ne pride do tega, prosim še enkrat vse sode, naj pridejo na omenjeni dan na sejo. Ta opomin je sedaj zadnji. Moje mnenje je, da se mora vsak sodrug zavedati svojih dolžnosti. Naj reče kdo karkoli, jaz ostanem socialist, pa magari popolnoma osamljen v Moon Runu. Kakorkoli se že nazivljam z jezikom, v duhu in v mojem srečnem ostanem socialist; tega mi ne more vzeti nihče! Da so časi težki je res; morda bi bilo bolje, če bi bili še težji, bi se vsaj kriza obrnila na eno ali na drugo stran, čimpreje.

Sodrug! Ne pozabite na svoje dolžnosti. Priđite na sejo!

Jos. Seme, tajnik št. 175 JSZ.

rabiti vse proste ure za društvene seje. Po združenju bo torej več zanimanja za seje; energije članov, ki se sedaj rabijo pri tolikih društvi, bodo potem koncentrirane, kar bo v korist združeni organizaciji in napredku v naselbini.

Vincent Widmar, tajnik.

Po Angliji prireja Mrs. Besant predavanja v interesu indijskega ljudstva, ki zahteva samoupravo. V Manchesteru je dejala, da bi Anglija lahko odločila o Indiji brez revolucije. "Vaš sklep — je dejala — odloči, ali pride svoboda kakor boginja, prinašajoča obema narodom enak blagoslov, ali pa boste čakali kakor z irsko zadevo, dokler ne vstane razsrjeno ljudstvo v maščevanju in bo siloma zahtevalo, česar mu niste hoteli pravično dovoliti" ... Anglija je delala Indijcem nade na avtonomijo. Tudi komisija ima, ki študira to vprašanje. Ali če bo ta komisija potrebovala še mnogo časa, se res lahko izpolni drugi del prerokovanja Mrs. Besantove.

Iz gl. urada S. D. P. Z.

JOHNSTOWN, PA.

Članstvu S. D. P. Z. se tem potom naznanja, da je iniciativni predlog društva šte. 68 v Gary, Ind., v smislu pravil od zadostnih društev podpiran za splošno glasovanje.

Predlog so podpirala sledeča društva:

Boritelj, šte. 1, Conemaugh, Pa.

Jedinstvo, šte. 7, Claridge, Pa.

Slovenska Zastava, šte. 33, Jenny Lind, Ark.

Dobri Bratje, šte. 38, Bridgeport, Ohio.

Jezero, šte. 82, Ringo, Kansas.

Lincoln, šte. 123, Springfield, Ill.

Rožna Dolina, šte. 125, Burdine, Pa.

Slovenec, šte. 134, Vandling, Pa.

Narodna Zmaga, šte. 148, Cuddy, Pa.

Sloga, šte. 149, East Palestine, Ohio.

V smislu pravil S. D. P. Z. (Splošne določbe stran 76) mora članstvo potom splošenega glasovanja določiti kraj kje naj se vrši prihodnja (5. redna) konvencija.

Glavni odbor pričakuje, da bo splošno glasovanje o pogodbi za združenje izpadlo v prid združenja in da bo mogoče izvesti združenje pred časom prihodnje redne konvencije, s čemer bi ta konvencija izostala, ker bi se v smislu pogodbe za združenje par mesecev pozneje vršila konvencija združene organizacije. Klub temu dejstvu je glavni odbor zbran na polletni seji meseca julija smatral za potrebno **pravočasno** določiti kraj prihodnje redne konvencije, da se zamore vse potrebno urediti za vsak slučaj.

Glavni odbor je določil čas med 1. novembrom in 16. decembrom t. l. za splošno glasovanje o določitvi mesta, kjer naj se vrši 5. redna konv.

Kakor razvidno iz spodaj priobčene glasovnice, se bo vršilo splošno glasovanje o iniciativnem predlogu dr. šte. 68 in o določitvi mesta kje naj se vrši 5. konvencija od vštete dne 1. nov. do vštete dne 15. decembra tekočega leta.

Blas Novak, tajnik.

GLASOVNICA

o iniciativnem predlogu dr. šte. 68 o spremembi pravil.

Ako se strinjate z iniciativnim predlogom društva šte. 68, zaznamujte s križem (X) v četverokotu pod besedo "DA". Ako ste proti iniciativnem predlogu, proti spremembi prizade-
tih točk pravil, zaznamujte s križem (X) v četverokotu pod besedo "NE".

	DA	NE
1. Peti odstavek člena "Konvencija" na strani 17 in 18 pravil S. D. P. Z., kateri se glasi: Delegati volijo društva iz svojih dobrostoječih članov. Vsako društvo z nad 50—150 članov je opravilno do enega delegata; društva z nad 150 članov pa za vsakih nadaljnjih 100 članov do enega delegata več. Društva z manj kot 50 članov se imajo združiti v doseg 50 članov, ter skupno izvolijo delegata. Glavni odbor določi, katera društva volijo skupno delegata. NAJ SE ČRTA IN NADOMESTI Z ODSTAVKOM DA SE BO GLASILO: "Delegati volijo društva iz svojih dobrostoječih članov in članic. Vsako društvo ki šteje 100 ali manj članov je opravilno do enega delegata, društva ki štejejo nad 100 do 200 članov do dveh delegatov, nad 200 do 300 članov do treh delegatov i. t. d."		
2. Enajsti odstavek člena "Konvencija" na strani 18 pravil S. D. P. Z., kateri se glasi: Glavnim odbornikom in delegatom se dnevnice in vožnja plača iz zvezine blagajne. NAJ SE ČRTA IN NADOMESTI Z ODSTAVKOM DA SE BO GLASILO: "Glavnim odbornikom se dnevnice in vozne stroške plača iz zvezine blagajne. Delegatom se plača vozne stroške iz zvezine blagajne, dnevnice pa plača vsako društvo svojim delegatom."		

GLASOVNICA

o določitvi mesta, v katerem naj se vrši prihodnja redna konvencija.

Zaznamujte s križem (X) v četverokotu poleg imena mesta, v katerem želite, da se vrši prihodnja (5. redna) konvencija, katera se bo vršila začenši s prvim pondeljkom meseca maja 1920, ako se do istega časa ne izvrši združenje.

Greensburg, Pennsylvania	
Johnstown, Pennsylvania	
Cleveland, Ohio	

.....
podpis člana

član društva šte. v
dne

OPOMBA:

Glasovanje posameznih članov pri društvi se vrši od vštete dne 1. novembra 1919 do vštete dne 15. decembra 1919. Glasovati se zamore pri društvenih sejah in izven sej.

V Beli hiši je bila podana izjava, da podvzane predsednik Wilson ali pa kabinet kakšno akcijo, ki naj bi odvrnila grozečo stavko premogarjev. Vladni uradniki pravijo, da je afeta tako obsežna in da gre za tako veliko reč, da mora vlada kaj storiti, če se izjalove pravni poizkusi. Vlada pa še vedno upa, da pridejo premogarji in podjetniki do sporazuma. Bližnja bodočnost pokaže, ali so te nade utemeljene ali ne.

FOND ZA OSVOBODITEV POLITIČNIH JETNIKOV, AMER/CAN FREEDOM LIGE.

Do 30. septembra so prispevali v fond za osvoboditev političnih jetnikov socialistični klubi in posamezniki kakor sledi:

Po \$10: Jugosl. socialistični klub št. 1, Chicago; po \$5: Jugosl. socialist. klub št. 83, Jenny Lind, Ark.; Jugosl. socialist. klub št. 62, Struthers, O.; Jugosl. socialist. klub št. 182, Meadowlands, Pa.; J. S. klub št. 91, Stone City, Kana.; po \$5.50: Jugosl. socialist. klub št. 195, White Valley, Pa.

Posamezni sodrugi iz Alliquippe, Pa., po \$1: Lovr. Tomažič; po 50c: Jos. Lampish, Mart Habich, Frank Lazar, Andy Berlić, Frank Petrich, Frank Rome, Bartel Yerant, John Sivec, Jos. Jež; po 25c: Frank Strukelj, Frank Habich, Lovr. Ambrožič, Jos. Vrečas, Tony Habich, Ant. Selan, Ant. Groznik, Ant. Femec, V. Grozd, Ant. Jakoš, J. Jančar, John Novak, Vine. Habich in Geo. Smrekar. — \$9.00.

Sodrugi iz Meadowlands, Pa., po \$1: Jos. Hrvatin, Ivan Sprohar, Ant. Semec, Mihael Trenk, Mihael Zupančič; po 50c: Simon Premru, Pet. Dolenc, Andr. Posega, Ign. Samec, Leonard Lenasi, Andy Gruđen, Ant. Premru, Frank Koren, John Ujčič, Frank Tomić; po 40c: Matt Premru; po 25c: Ivan Samida, Ivan Križaj, Stefan Križaj, Jos. Bizjak, Frank Koren, Ivan Premru, Al. Držar, Ivan Samida, Tom. Jakopin, Fr. Skopec, K. Kovač, Andy Baje, J. Gruđen, Ivanka Ažman; Math Turk, I. Čebokel, Frances Žitko, A. Milavec, I. Žitko, Jos. Mrše, I. Valenčič, M. Zaler, M. Baje, A. Martinčič, A. Tomažin. — \$21.65.

Sodrugi iz Greensburga, Pa., po 50c: John Tome, Mary

Tome, Mike Paulin, F. Ausce, Fr. Simončič, J. Shume in Mart. Jordan. — \$3.50.

Po \$3: Jugosl. socialist. klub št. 123, Maynard, O.

Sodrugi iz Clevelanda, O., po \$1: Jos. Jauh, J. Metelko, Ant. Grden; po 50c: Aug. Komar, L. Pečenko, V. Jurman, P. Klun, J. Skuk, Mary Poznik, Jak. Kocjan; po 25c: F. Ziberna, Jos. Grill, J. Kniflie, J. Yunu, G. Staich, L. Sajovic, Lukas Čič, J. Steblaj, Ant. Vesel, Ant. Janc, J. Hočevan, And. Bogataj, J. Hočevan, A. Česen, J. Posnik, L. Orazen, F. Mihelčič, J. Poznik, J. F. Ferbizan, J. Brajdič, A. Jančovich, J. Homove, H. Lapanje, John Simon; po 80c: Andr. Černe; po 20c: J. Kerže; po 15c: Aug. Homar; po 10c: B. M. Solich. — \$13.75.

Sodrugi iz Detroita, Mich., po \$1: Thom. Petrich, Pet. Kisovec, J. Frakelj, L. Zevnik, Erbežnik; po 50c: J. Bermuth, Jos. Drobnich, Mart. Mantony, N. Lešnovich, W. Kowaljšek, A. R. Turk, Jos. Fuerlas, A. Potočnik, Fr. Cedilnik, J. Pretnar, A. Kolbesen, Jos. Klarich, Paul Očepek, D. Urbančič, Val. Maisel, Lovr. Gorjup; po 30c: Andr. Šemrov, Agnes Grile, L. Mantony. — \$13.90.

Skupaj do 30. septembra \$95.30.

Tajništvo J. S. Z.

Vodja republičanske stranke na Španskem, Alejandro Lerroux, pravi, da bo podpis miru znamenje za ustanovitev republike v Španiji. Izgubila Španija gotovo ne bi mnogo, če bi prišla ob svojega Alfonza in vso njegovo famijlo.

Povej (tvojemu prijatelju, da je v njegovo lastno korist, ako postane čitatelj in naročnik Proletarca.

Če se v kratkem namerate povrniti v domovino, podaljšajte naročnino na "Proletarca" in premenite vaš naslov, kadar odpotujete. S tem, da se ločite od vaših tukajšnjih prijateljev, še ni rečeno, da se morate ločiti tudi od Proletarca. Celoletna naročnina za Jugoslavijo in druge inozemske kraje je \$3.50, za pol leta \$2.00.

Slovenski delavci, naročajte "Proletarca" svojem v starem kraju.

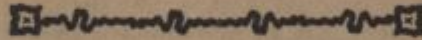
SLOVENCI

pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORN JEDNOTA

Naročite si dnevnik "Prosveta". List stane za celo leto \$4.00, pol leta pa \$2.00.

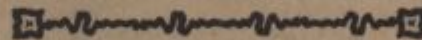
Vstanavljajte nova društva. Deset članov(je) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Vsakdo, kdor želi v tej suši popiti čašo pive, si lahko pomaga s tem, da si ga pripravi sam doma. Ekstrakt najboljšje kakovosti za izdelovanje piva in navodila pošljamo v vse kraje Unije. Zavoj ekstrakta stane \$2.35, iz katerega napravite 10 galonov piva doma. Za pristnost in najboljšo kvaliteto jamči znana pošiljalna tvrdka

FRANK OGLAR,

6401 Superior St., Cleveland, O.

POZOR SLOVENSKI IN HRVATSKI DOGARJI!

Prihodnjo zimo bomo pričeli z izdelovanjem angleških dog in za to delo bomo potrebovali dogarje in nekaj delovodij (formanov). Radi bi, da se oglašijo tisti dogarji, ki so že delali pri nas. Življenje v teh gozdih je dobro in poceni in imate priliko prihraniti lepo svoto denarja. Plačamo po najvišji lestvici. Pišite takoj na H. KRAMER, STATION A, DALLAS, TEXAS.

Ako kdo želi prevzeti zastopstvo Proletarca za nabiranje naročnikov in oglasov, naj piše upravništvu za potrebne listine in informacije. Če imate v sebi zmožnosti agitatorja, ne odlašajte, nego prične z delom za list in organizacijo takoj.

Kadar ...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim starokrajskim sorodnikom, prijateljem ali znancem denar,

ali kadar imate kak drug posel s starim krajem,

obrnite se na

Leo Zakrajšek-a

70-9th Ave.

NEW YORK, N. Y.

Severova zdravila vzdržujejo
zdravje v družinah.

Nered ledic

se ne sme nikdar prezreti, kajti taka zanemarjenost lahko konča slučajno z dolgotrajnimi boleznimi in sitnostjo, ki se zelo težko zdrave. Vsled tega ne odlašajte. Bodite sigurni, da jih popravite takoj v začetku nereda. Vzemite

Severa's

Kidney and Liver Remedy

(Severovo Zdravilo za obisti in jetra) za zdravljenje takih bolezni kot vnetje ledic ali mehurja, zastajanje vode ali goste urine, trpljenje pri urinaciji ali v slučaju kislega želodca, oteklih nog in bolečin v križu, ki izhajajo iz bolnih ledic. Na prodaj v vseh lekarnah. Cena 25c in 3c davka, ali \$1.25 in 5c davka.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
ILLINOIS.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih in otroških oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

Zdravilo za vse muskularne bolezni je

Pain-Expeller

neprekosljiv.

Pazite na znak SIDRO.

Po vseh lekarnah po 35c in 65c ali pa pišite na

F. AD. RICHTER & CO.,
325-330 Broadway, New York

“ČAS”

je edina slovenska revija v Ameriki. “Čas” prinaša lepe vesti, koristne gospodarske in gospodinske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave, mnogo mičnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List shaja mesečno na 44 straneh in stane samo \$2.00 na leto, za pol leta \$1.00. Naroča se pri “Čas”, 2711 So. Millard Ave., Chicago, Ill., v Clevelandu in okolici pa na 6033 St. Clair ave.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega soc. kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v Illirija dvorani, 310—1st Ave. Ker so vedno važne stvari na dnevnem redu, zato Vas vže dolžnost, da pridete vsi na sejo. Pripeljite s sabo tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

Ant. Jeraj, tajnik,
495 Park Str.

NAPRAVITE VAŠO PIVO DOMA ZA 22c GALON.

To ni mehko pivo ali near beer, temveč pravo močno okusno in pestno pivo. Mi vam preskrbimo ekstrakt hmelja in malta “Victoria”, s katerega si potem izdelate po našem navodilu izvrstno pivo. Cena ekstrakta za 14 galonov Lager pive je \$3.00, za Porter pivo \$1.00 več. Delati pivo doma in pošiljanje ekstrakta je dovoljeno. Pošljite denar in mi vam pošljemo poštine prosto blago.

VICTORIA SUPPLY CO.,
656 Morton Bldg., New York, N. Y.

Anton Linhart in sin

Pogrebni zavod in balzamovač

Kočije in avtomobili.—Privatne ambulance.—Eden najbolj znanih pogrebni zavodov na zapadni strani mesta.

5320 W. 25th Street,
MORTON PARK, ILL.
Tel. Morton Park 42

1344 W. 19th Street,
CHICAGO, ILL.
Telephone Canal 915

Mi pošljamo denar v vse kraje Slovenije,

Hrvatske,
Srbije,
Dalmacije,
in
druge dele
Jugoslavije.

Vse denarne pošiljke garantiramo.

American State Bank

1825-1827 Blue Island Avenue,
CHICAGO, ILL.

J. F. Štešina, pred.

A. J. Krasa, blagajnik.